

ЮРИДИЧНИЙ СКЛАД, ЩО Є ПІДСТАВОЮ ВИНИКНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ПРИ ЗАСНУВАННІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

УДК: 346.21

О. В. ГАРАГОНИЧ

*кандидат юридичних наук, доцент,
Академія адвокатури України*

У статті досліджуються особливості юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ. Дослідження охоплює аналіз поняття юридичного складу, з'ясування основних його ознак. Особлива увагу у статті приділяється дослідженню елементів, які входять до юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ.

Ключові слова: акціонерні товариства, господарська правосуб'єктність, юридичні факти, юридичний склад, виникнення господарської правосуб'єктності, заснування акціонерних товариств.

LEGAL STRUCTURE AS A BASIS OF ECONOMIC LEGAL CAPACITY IN ESTABLISHING JOINT STOCK COMPANIES

Garagonych O. V.

Received: 26 Dec 2014.

В останні роки суттєві зміни відбулися у регулюванні господарських відносин за участю акціонерних товариств (далі – АТ), які, в тому числі, стосуються питань виникнення їх господарської правосуб'єктності. Проте правове регулювання відносин у цій сфері ще далеке від досконалості.

Співність багатьох питань щодо виникнення господарської правосуб'єктності АТ, що зберігається у науковій літературі, та існуюча недосконалість законодавчого регулювання суспільних відносин, пов'язаних із заснуванням даного виду господарських організацій, обумовлюють підвищений інтерес правової науки до дослідження юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ.

Проблемі виникнення господарської правосуб'єктності уже тривалий час приділяється увага представниками науки господарського права. Так, різні елементи юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності, були предметом дослідження В.С. Щербини [1], О.П. Віхрова [2; 3], Р.А. Джабраїлова [4],

С.М. Грудницької [5], І.В. Труша [6], В.С. Мілаш [7], В.С. Петренко [8] та ін.

У працях зазначених дослідників переважно акцентується увага на визначенні змістового навантаження поняття «господарська правосуб'єктність», аналізі окремих елементів юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності (зазвичай, державної реєстрації суб'єктів господарювання). У той же час, комплексному дослідженню юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності, особливо АТ, уваги практично не приділяється. У зв'язку з цим, існує нагальна практична затребуваність у здійсненні науково обґрунтованого аналізу юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності АТ, як з точки зору можливості застосування до нього загальних ознак юридичних складів, так і для виявлення можливих специфічних рис.

Метою даної статті є з'ясування особливостей юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ.

Господарська правосуб'єктність є базовою передумовою участі АТ в господарських правовідносинах, виникнення в них конкретних господарських прав та обов'язків. При цьому, господарська правосуб'єктність АТ виникає не сама по собі. Господарсько-правові норми тільки створюють юридичну можливість виникнення у певної особи господарської правосуб'єктності. Для того, щоб абстрактні норми господарського законодавства перетворилися у здатність конкретного АТ бути учасниками господарських правовідносин, брати участь у правовідносинах, що виникають у сфері господарювання,

шляхом реалізації господарської компетенції та набутих суб'єктивних господарських прав і юридичних обов'язків, необхідна наявність певних реальних обставин. Такі обставини у правовій науці називаються юридичними фактами.

Саме юридичні факти забезпечують перехід від загальної моделі поведінки, закріпленої в юридичній нормі, до конкретних правових відносин. Від того, наскільки юридичні факти точно описані, структуровані та диференційовані, наскільки спираються на об'єктивну реальність залежить глибина проникнення господарського права у життя суспільства [9, 168–169].

У теорії права юридичний факт визначається як передбачена нормами права конкретна життєва обставина (подія, дія, стан), котра є підставою для настання певних юридичних наслідків. Юридичний факт характеризується такими ознаками:

- 1) є неповторним фрагментом соціальної дійсності, з якою перебуває у постійному зв'язку;
- 2) характеризується конкретністю (існує у просторі і часі) та індивідуальністю (пов'язаний з конкретними суб'єктами);
- 3) є життєвою обставиною (подією, дією, станом), не може об'єктивуватися в думках, почуттях, бажаннях;
- 4) передбачається нормами права – точна або загальна вказівка на факт міститься в гіпотезі права;
- 5) є підставою для настання певних юридичних наслідків – слугує умовою виникнення, зміни чи припинення правовідносин; породжує суб'єктивні права та обов'язки учасників правовідносин (юридична обставина) [10, 401–402].

Проблеми юридичних фактів досить складні та багатогранні і вимагають самостійного розгляду щодо кожного їх різновиду [11, 2–3]. При цьому, теорія юридичних фактів господарського права, в рамках якої досліджуються особливості юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності АТ, є галузевою. Вона спирається на загальну теорію юридичних фактів і водночас характеризує окремі специфічні риси, притаманні саме юридичним фактам господарського права.

Ознаки, які необхідно враховувати при встановленні юридичних фактів, що є підставами для настання певних юридичних наслідків у сфері господарських відносин, неодноразово досліджувались у юридичній літературі [3, 139–150; 12].

При встановленні юридичного факту важливо також враховувати механізм його встановлення, фіксації та посвідчення. Якщо такого механізму немає, то соціальна обставина ніким не фіксується і навряд чи може бути використана як юридичний факт [13, 346]. Наприклад, відсутність протоколу зборів засновників, в якому зафіксовано прийняття рішення про створення АТ та про закриті (приватне) розміщення акцій, робить неможливим використання цих фактичних обставин як юридичних фактів.

Створення АТ, як і будь-якої іншої господарської організації, – це «багатадійний процес, який закріплюється чинним законодавством і становить систему фактичних і юридичних дій засновників (учасників) та державних органів» [14, 37]. Відтак, для виникнення господарської правосуб'єктності АТ недостатньо якого-небудь одиничного юридичного факту, а вимагається настання певної

їх сукупності, яку у юридичній літературі називають «фактичним складом» [13, 349; 15, 45], «юридичним складом» [16, 66; 17, 61], «фактичним (юридичним) складом» [10, 404] або «юридичною підставою (титолом) права» [18, 634]. Вважаємо, поняття «юридичний склад» більш вдалим і таким, що сприяє найкращому розумінню його змісту. Адже «ведучи мову про юридичний факт, ми тим самим надаємо факту функціональну характеристику. Використовуючи поняття «фактичний склад», ми характеризуємо склад лише за будовою: фактичний склад – це склад фактів. Це не послідовно і не виправдано. Розгляд складу як юридичного відображає його правові властивості щодо наслідків, є якісною характеристикою і відмежовує визначену сукупність фактів від інших фактичних комплексів, які мають опосередковане значення для встановлення правового результату» [19, 117]. Крім того, поки юридичний склад не завершений в своєму об'ємі і змісті, елементи з яких він складається залишаються тільки фактами. Юридичними ці факти стають тоді, коли закінчується накопичення кількісних змін у складі і настають зміни якісні. До завершення юридичного складу ніяких правових наслідків для конкретного відношення не настає [16, 53–67].

Поняття юридичного складу конструюється не із самостійних юридичних фактів, кожний з яких породжує певні юридичні наслідки, а із юридично значущих фактів, які лише у передбаченій законом сукупності здатні викликати юридичні наслідки [20, 386]. Традиційним для правової доктрини є розуміння юридичного складу як сукупності юридичних фактів, необхідних і достатніх для настання передбачених

законом юридичних наслідків [10, 404; 16, 53]. Таке розуміння юридичного складу сприйнято і вітчизняною судовою практикою із розгляду корпоративних спорів [21].

Для юридичного складу як підстави настання певних правових наслідків характерні такі ознаки:

1) юридичний склад визначається існуванням елементів, що його складають. Елемент відрізняється від частини за внутрішніми та зовнішніми характеристиками. З внутрішньої сторони, елементи являють собою єдине, завершене, цільне утворення. З зовнішньої сторони, для елемента характерною є відносна незалежність від системи, певна функціональна самостійність [22, 26]. Таким чином, юридичний факт має внутрішні і зовнішні властивості елемента системи. Як фактові дійсності йому притаманна єдність і внутрішня цілісність. Функціональна самостійність юридичного факту виражається в тому, що одні й ті ж самі юридичні факти можуть використовуватися в різних складах [23, 48]. Наприклад, юридичний факт державної реєстрації може використовуватися як в юридичному складі, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності, так і в юридичному складі, що є підставою припинення господарської правосуб'єктності;

2) у юридичному складі існує як поділ на елементи, так і особливий спосіб зв'язку між ними. Юридичний склад хоч і містить у собі певну кількість юридичних фактів, але не є їхньою сумою. Різні факти, що його утворюють, неоднозначні та взаємопов'язані один із одним [24, 31]. Цілісна система відрізняється від об'єднання елементів, які непов'язані між собою, або майже непов'язані, саме

способом зв'язку елементів, оскільки в системі передбачаються стійкі зв'язки і взаємодія елементів [23, 48–49]. Між елементами юридичного складу існують двоякі зв'язки: по-перше, як усі явища дійсності вони знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії. По-друге, ці елементи пов'язані між собою юридичними відносинами, часто складними. Таким чином, елементам юридичного складу властивий специфічний спосіб зв'язку [22, 26];

3) спосіб зв'язку елементів [25, 106] визначає функціонування юридичного складу як складної системи. В конкретних ситуаціях для розвитку юридичного складу необхідна досить складна взаємодія фактичних і юридичних відносин. Юридичний зв'язок призводить до розвитку юридичного складу, а накопичення наступного факту визначає розгортання будь-яких юридичних зв'язків [23, 49]. Наприклад, реєстрація НКЦПФР звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій та видача свідоцтва про реєстрацію випуску акцій відповідно до ч. 10 ст. 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» є підставою для обігу акцій – вчинення правочинів, пов'язаних з переходом прав на акції і прав за акціями [26];

4) як системи юридичний склад набуває нової якості, яка не властива його елементам. Такою якістю є правовий наслідок. Лише всі елементи у сукупності спричиняють правовий наслідок. Окремі елементи юридичного складу такої властивості не мають [23, 49–50]. Наприклад, при створенні АТ;

5) юридичний склад виступає як елемент більш масштабної системи юридичних фактів – у межах інституту, галузі,

публічного чи приватного права, правової системи [10, 404; 23, 50];

б) елементи юридичного складу можуть накопичуватися відповідно до одного з трьох принципів – «принципу незалежності» (необхідним є одночасне існування всіх юридичних фактів, які утворюють склад, незалежно від порядку їх накопичення), «принципу послідовності» (юридичні факти, що утворюють склад, мають не тільки одночасно існувати, але й має бути дотримано порядок їх накопичення), «принципу альтернативності» (з декількох юридичних фактів, для виникнення правовідносин достатньо одного) [22, 50]. Зазначені види структурних відносин не вичерпують структурної складності конкретних складів. Юридичні склади, побудовані на основі одного тільки структурного виду, зустрічаються досить рідко. Як правило, структура юридичних складів будується з використанням різних видів відносин [22, 47; 23, 50].

Визначення змісту (елементів) юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності АТ, залежить від способу утворення АТ. Термін «утворення» – це правове поняття господарського права, що охоплює врегульовані нормами господарського права умови фактичного виникнення та легітимації суб'єктів господарського права [1, 26].

Господарський кодекс України (далі – ГКУ) [27] передбачає два основні способи утворення суб'єктів господарювання – господарських організацій:

1) заснування нової господарської організації (ч. 1 ст. 56);

2) утворення господарської організації шляхом злиття, виділу, поділу, перетворення діючої (діючих) господарської

організації (господарських організацій) (ч. 1 і ч. 2 ст. 56).

При застосуванні першого способу утворення суб'єктів господарювання господарська правосуб'єктність АТ виникає в результаті юридичного складу, елементами якого є переважно правостановлюючі юридичні факти. У свою чергу, виникнення господарської правосуб'єктності АТ внаслідок застосування другого способу утворення суб'єктів господарювання, відбувається на підставі юридичного складу, елементами якого є не тільки правостановлюючі, але й правозмінюючі та правоприпиняючі юридичні факти.

Разом з тим, на нашу думку, ч. 1 ст. 56 ГКУ потребує вдосконалення, шляхом виключення із неї слова «приєднання», адже при застосуванні даного способу реорганізації господарська організація утворена не може бути.

На практиці виникнення господарської правосуб'єктності АТ пов'язано зазвичай із заснуванням такої господарської організації. Заснування АТ може бути визначено як створення одним або кількома суб'єктами права (засновниками) нового АТ, яке не є правонаступником іншої господарської організації. Право на заснування АТ, як господарської організації, є складовою господарської компетенції учасників відносин у сфері господарювання.

У процесі заснування АТ, створення нової господарської організації є результатом юридичного складу, кожен з елементів якого призводить в кінцевому рахунку до виникнення господарської правосуб'єктності тільки в одного АТ. Натомість при створенні АТ шляхом реорганізації у формі виділу чи

поділу юридичний склад може бути підставою виникнення господарської правосуб'єктності у двох і більше АТ.

Загальні засади створення АТ шляхом заснування закріплені у розділі II Закону України «Про акціонерні товариства» (далі – Закон про АТ) [28]. Аналіз положень даного нормативно-правового акта дозволяє виділити як елементи юридичного складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, такі основні юридичні факти.

Першим елементом юридичного складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, є рішення про створення АТ та про закрите (приватне) розміщення акцій, яке приймається одноосібно єдиним засновником (ч. 6 ст. 9 Закону про АТ) або зборами засновників (п. 1 ч. 5 ст. 9 Закону про АТ). Таке рішення є формою правового закріплення засновницького волевиявлення учасників господарських правовідносин, спрямованого на утворення нового суб'єкта господарювання у формі АТ. У залежності від кількості засновників воно може оформлятися протоколом зборів засновників або рішенням єдиного засновника АТ.

В окремих випадках прийняттю рішення про створення АТ та про закрите (приватне) розміщення акцій можуть передувати інші юридичні факти. Так, для окремих учасників господарських правовідносин законодавством або установчими документами може встановлюватися необхідність попереднього вирішення питання про участь у заснуванні АТ. Наприклад, участі АТ у зборах засновників, на яких планується прийняття рішення про створення нового

АТ, повинно передувати прийняття згідно з п. 16 ч. 2 ст. 52 Закону про АТ відповідного рішення наглядової ради товариства-засновника.

У разі створення АТ кількома особами юридичний склад, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, може містити й юридичний факт укладення засновницького договору. У засновницькому договорі згідно із ч. 3 ст. 9 Закону про АТ визначаються порядок провадження спільної діяльності щодо створення АТ, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанням кожним засновником, номінальна вартість і вартість придбання цих акцій, строк і форма оплати вартості акцій, строк дії договору. У випадку укладення засновницького договору рішення про погодження його умов приймається зборами засновників.

Наступний елемент досліджуваного юридичного складу – реєстрація НКЦПФР випуску акцій та видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій. Нормативні передумови для виникнення даного юридичного факту закріплені у п. 2 ч. 5 ст. 9 Закону про АТ і деталізуються у Положенні про порядок реєстрації випуску (випусків) акцій при заснуванні акціонерних товариств, затверженому рішенням НКЦПФР № 692 від 27 травня 2014 року (далі – Положення про порядок реєстрації випуску акцій) [29]. Фактичною передумовою для настання даного юридичного факту є подання засновником (засновниками) АТ або уповноваженою(ими) особою (особами) засновника (засновників) товариства заяви та всіх необхідних документів на реєстрацію випуску акцій до НКЦПФР.

Оскільки обов'язковим реквізитом акції є міжнародний ідентифікаційний номер цінних паперів (абз. 2 ч. 5 ст. 6 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»), законодавцем покладається на засновників АТ обов'язок по забезпеченню присвоєння акціям такого номера. Відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» міжнародний ідентифікаційний номер цінних паперів – номер (код), який дозволяє однозначно ідентифікувати цінні папери або інший фінансовий інструмент та присвоєння якого передбачено законами України. Процедура присвоєння акціям міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів (коду ISIN), яка ще називається нумерацією або кодифікацією цінних паперів, здійснюється відповідно до Положення про порядок отримання номерів (кодів) для випущених та зареєстрованих акцій, інвестиційних сертифікатів, облігацій підприємств та місцевих позик, затвердженого рішенням Правління Національного депозитарію України від 30 травня 2001 р. № 5/2 [30].

Реєстрація НКЦПФР випуску акцій, видача тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій та присвоєння міжнародного ідентифікаційного номера цінних паперів є юридичними фактами допуску державою засновників АТ до формування майнової основи господарської правосуб'єктності товариства, що створюється. З цими юридичними фактами у літературі також пов'язується визначення моменту початку існування акцій як об'єкта цивільних прав [31, 146].

Обов'язковим елементом складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, є

укладення з депозитарієм цінних паперів договору про обслуговування емісії акцій або з реєстратором іменних цінних паперів договору про ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Відповідно до абз. 1 п. 9 розділу VI Закону України «Про депозитарну систему України» під час здійснення емісії цінних паперів може обиратися лише бездокументарна форма існування емісійних цінних паперів, а договір про обслуговування емісії такий емітент може укласти лише з Національним депозитарієм України, а у випадках, визначених законом, – Національним банком України [32]. У зв'язку з цим із п. 5 ч. 5 ст. 9 Закону про АТ варто виключити слова «або з реєстратором іменних цінних паперів договору про ведення реєстру власників іменних цінних паперів», оскільки укладення договору з реєстратором при заснуванні АТ суперечитиме нормам чинного законодавства.

Наступною складовою юридичного складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, є закрите (приватне) розміщення акцій серед засновників товариства. Метою даного етапу заснування АТ є формування статутного капіталу майбутньої господарської організації. Саме при здійсненні розміщення акцій серед засновників товариства закладається «майновий фундамент» господарської правосуб'єктності АТ, на основі якого відповідно до ч. 4 ст. 55 ГКУ товариство, як суб'єкт господарювання, зможе реалізувати свою господарську компетенцію у сфері господарських правовідносин.

Як зазначається у ч. 4 ст. 28 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» перше розміщення акцій акціонерного товариства є виключно

приватним серед засновників. Це означає, що тільки засновники товариства вправі стати його акціонерами на етапі заснування, а закрите (приватне) розміщення є єдиним допустимим способом розміщення акцій на цьому етапі [33, 77]. За таких умов зменшується ризик порушення прав потенційних акціонерів у випадку відмови у реєстрації чи скасуванні реєстрації АТ на вимогу НКЦПФР з підстав, передбачених у законодавстві [34, 399]. Разом з тим, у цьому випадку втрачаються переваги публічного розміщення акцій, що дозволяє протягом короткого строку залучити значні матеріальні кошти від сторонніх інвесторів [33, 77].

Розміщення акцій повинно бути закінчено в строк, передбачений рішенням про їх розміщення, але не пізніше ніж протягом двох місяців з дати початку укладення договорів з першими власниками (п. 14 розділу I Положення про порядок реєстрації випуску акцій). Загальна номінальна вартість розміщених акцій не може бути меншою, ніж мінімальний розмір статутного капіталу товариства, який відповідно до ст. 14 Закону про АТ повинен становити 1250 мінімальних заробітних плат виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, що діє на момент створення (реєстрації) акціонерного товариства.

Елементом юридичного складу, який також пов'язаний із формуванням майнової основи господарської правосуб'єктності АТ, є оплата засновниками повної вартості акцій. Кожний засновник АТ повинен оплатити повну вартість придбаних акцій до дати затвердження результатів розміщення першого випуску акцій. Оплата вартості акцій, що розміщуються під час заснування АТ, може здійснюватися грошовими коштами, цінними паперами

(крім боргових емісійних цінних паперів, емітентом яких є засновник, та векселів), майном і майновими правами, нематеріальними активами, що мають грошову оцінку. Оплата вартості акцій, що розміщуються під час заснування АТ, не може здійснюватися за ціною, нижчою від їх номінальної вартості.

Наступним елементом юридичного складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, є прийняття установчими зборами АТ рішень з визначених законом питань. Такі збори мають бути проведені протягом трьох місяців з дати повної оплати акцій засновниками. Відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону про АТ на установчих зборах приймаються рішення про: заснування АТ; затвердження оцінки майна, що вноситься засновниками в рахунок оплати акцій АТ; затвердження статуту АТ; утворення органів АТ; уповноваження представника (представників) на здійснення подальшої діяльності щодо утворення АТ; обрання членів наглядової ради, голови колегіального виконавчого органу АТ (особи, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу АТ), членів ревізійної комісії (ревізора); затвердження результатів розміщення акцій; обрання лічильної комісії; вчинення інших дій, необхідних для створення АТ. Рішення установчих зборів із зазначених питань у юридичній літературі кваліфікується як установчий (засновницький) акт, що є необхідною організаційною передумовою виникнення правосуб'єктності юридичної особи [35, 162–163].

Порядок прийняття рішень установчими зборами залежить від важливості питань. Правова доктрина виходить із того, що АТ може бути засноване тільки

за умови, якщо воля всіх його засновників збігається [36, 44]. Відтак, рішення про заснування АТ вважається прийнятим, якщо за нього проголосували всі засновники товариства. Аналогічний підхід встановлено законодавцем для прийняття установчими зборами рішень про затвердження статуту АТ та затвердження оцінки майна, що вноситься засновниками в рахунок оплати акцій АТ.

Рішення з решти питань приймаються простою більшістю голосів засновників, якщо інше не передбачено засновницьким договором. При цьому кількість голосів засновника на установчих зборах АТ визначається кількістю акцій товариства, які підлягають придбанню цим засновником (абз. 2 ч. 1 ст. 10 Закону про АТ). Таким чином, хоча юридична особа вважається створеною з дня її державної реєстрації (ч. 4 ст. 87 Цивільного кодексу України) [37], уже з моменту прийняття рішення про заснування АТ законодавець встановлює правила прийняття рішень, характерні для АТ як господарського товариства – об'єднання капіталів: одна акція – один голос, а не один учасник – один голос [38, 44].

Важливий елемент досліджуваного юридичного складу – реєстрація товариства та його статуту в органах державної реєстрації. З даним юридичним фактом у юридичній літературі пов'язується завершення створення АТ як юридичної особи [39, 50], поява нового суб'єкта права, засвідчення законності його існування [40, 147] і виникнення у нього загальної правосуб'єктності [41; 42, 130–135; 43, 29]. При цьому реєстрація АТ не є завершенням його створення, оскільки товариство є інституційним емітентом цінних паперів – акцій, що зумовлює

наявність додаткових етапів заснування [39, 52], а відповідно – і додаткових елементів юридичного складу, що опосередковує виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ.

Завершальним елементом досліджуваного юридичного складу є реєстрація НКЦПФР звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій. Нормативні передумови для виникнення даного юридичного факту закріплені у п. 10 ч. 5 ст. 9 Закону про АТ і деталізуються у розділі III Положення про порядок реєстрації випуску акцій. Фактичною передумовою для настання даного юридичного факту є подання уповноваженим представником АТ звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій до НКЦПФР.

На підтвердження факту реєстрації звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій НКЦПФР видається АТ свідоцтво про державну реєстрацію випуску акцій. Реєстрація НКЦПФР звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій та видача свідоцтва про реєстрацію випуску акцій є юридичними фактами визнання регулятором законності заснування АТ і допуску його акцій до обігу ринку цінних паперів.

Протягом 10 робочих днів з дати отримання товариством свідоцтва про державну реєстрацію випуску акцій засновникам видається документ, що засвідчує право власності засновника АТ на акції. Оскільки акції існують виключно в бездокументарній формі, таким документом відповідно до ст. 8 Закону України «Про депозитарну систему» є виписка з рахунка в цінних паперах.

Для правової повноцінності юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності АТ, необхідна не тільки наявність усіх його елементів – юридичних фактів, але і суворе дотримання порядку їх накопичення у юридичному складі. У разі порушення цього порядку НКЦПФР відповідно до абз. 2 ч. 5 ст. 9 Закону про АТ може прийняти рішення про відмову в реєстрації звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій і звернутися до суду з позовом про ліквідацію АТ.

Однак досліджені вище елементи не завжди є достатніми для завершення юридичного складу і виникнення в АТ господарської правосуб'єктності в обсязі, необхідному для участі в тих чи інших господарських правовідносинах. Так, у науковій літературі неодноразово наголошувалося на тому, що в окремих випадках, для виникнення господарської правосуб'єктності, окрім загальних підстав, додатково можуть вимагатися:

- легалізація (державна реєстрація, отримання ліцензій, різних дозволів тощо) суб'єкта господарювання і призначення (обрання) директора (виконавчого органа) [44, 64];
- отримання спеціальних дозволів для здійснення певного виду діяльності [43, 29];

- спеціальна державна реєстрація – внесення суб'єктів господарювання до відповідного реєстру суб'єктів господарювання, що надає їм право здійснювати певний вид господарської діяльності [45, 169; 46, 93].

У названих випадках наявність додаткових передумов набуття господарської правосуб'єктності стосовно участі в тих чи інших господарських правовідносинах зумовлюється позитивними обов'язками учасників господарсько-виробничих відносин підпорядковуватися режимним вимогам щодо здійснення певного виду господарської діяльності, які й визначають особливості правового регулювання відносин, що виникли між ними [7, 79].

Аналіз юридичного складу, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності при заснуванні АТ, дає підстави зробити висновок, що загальне доктринальне правило про виникнення правосуб'єктності одночасно з державною реєстрацією щодо галузевої господарської правосуб'єктності АТ не спрацьовує. Подальші дослідження у цьому напрямі пов'язані також з аналізом інших юридичних складів, що є підставою виникнення господарської правосуб'єктності АТ внаслідок реорганізації інших господарських організацій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Щербина В. С. Суб'єкти господарського права : монографія / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.
2. Віхров О. П. Організаційно-господарські правовідносини / О. П. Віхров. – К. : Слово, 2008. – 512 с.

3. Віхров О. П. Організаційно-господарські зобов'язання з державної реєстрації суб'єкта господарювання / О. П. Віхров // Університетські наукові записки. – 2011. – № 1 (37). – С. 170–175.
4. Джабраїлов Р. А. Господарська правосуб'єктність міста: теорія і практика : монографія / Р. А. Джабраїлов ; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 455 с.
5. Грудницькая С. Н. Хозяйственная правосубъектность государственных предприятий: проблемы теории и практики : монография / С. Н. Грудницькая ; НАН Украины, Ин-т экон.-прав. исслед. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – 428 с.
6. Труш І. В. Господарсько-правове забезпечення діяльності комунальних підприємств : монографія / І. В. Труш ; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – К. : НВП «Інтерсервіс», 2012. – 400 с.
7. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій : у 2 ч. – Ч. 1 / В. С. Мілаш. – Харків : Право, 2008. – 496 с.
8. Петренко В. Загальна характеристика юридичного складу, що опосередковує заснування суб'єкта господарювання / В. Петренко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 11. – С. 47–50.
9. Разбейко Н. В. Роль юридичних фактів в правовому регулюванні транспортної діяльності / Н. В. Разбейко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2008. – Випуск 6 (74). – С. 168–179.
10. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. – 520 с.
11. Рожкова М. А. Юридические факты в гражданском праве / М. А. Рожкова // Приложение к журналу «Хозяйство и право». – 2006. – № 7. – 80 с.
12. Разбейко Н. В. Деякі ознаки юридичних фактів у господарських відносинах / Н. В. Разбейко // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 3. – С. 202–208.
13. Загальна теорія держави і права : [підручник для студ. юрид. вищих навч. закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко [та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2011. – 584 с.
14. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб : колективна монографія / В. Л. Яроцький, В. І. Борисова, І. В. Спасько-Фатєєва, І. В. Жилінкова [та ін.] ; за наук. ред. проф. В. Л. Яроцького. – Харків : Юрайт, 2013. – 272 с.
15. Гордєєв В. В. Поняття та зміст фактичного складу / В. В. Гордєєв // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Випуск 597. Правознавство. – С. 45–49.
16. Красавчиков О. А. Юридические факты в советском гражданском праве / О. А. Красавчиков. – М. : Госюриздат, 1958. – 182 с.

17. Чернадчук В. Д. Проблеми визначення поняття та класифікації юридичних складів у бюджетному праві / В. Д. Чернадчук // Публічне право. – 2014. – № 1. – С. 60–67.
18. Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву / О. С. Иоффе. – М. : Статут, 2000. – 781 с.
19. Солодовник Л. В. Юридичні факти у трудовому праві : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Л. В. Солодовник. – Харків, 2004. – 150 с.
20. Миннебаев Р. Х. Презюмируемые законом факты как элементы фактического состава / Р. Х. Миннебаев // Юридическая техника. – 2010. – № 4. – С. 385–389.
21. Постанова Вищого господарського суду України від 4 липня 2012 року у справі № 9/15/5022–323/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/25139915>
22. Исаков В. Б. Фактический состав в механизме правового регулирования / В. Б. Исаков. – М. : Сарат. ун-т, 1980. – 127 с.
23. Явор О. А. Фактичний склад у регулюванні сімейно-правових відносин / О. А. Явор // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – № 5. – С. 47–50.
24. Иванова З. Д. Юридические факты и возникновение субъективных гражданских прав / З. Д. Иванова // Советское государство и право. – 1980. – № 2. – С. 31–37.
25. Исаков В. Б. Фактические составы как основания возникновения правоотношений / В. Б. Исаков // Правоведение. – 1972. – № 4. – С. 106.
26. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 9. – Ст. 79.
27. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
28. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50–51. – Ст. 384.
29. Положення про порядок реєстрації випуску (випусків) акцій при заснуванні акціонерних товариств, затверджене рішенням НКЦПФР № 692 від 27 травня 2014 року // Офіційний вісник України. – 2014. – № 51. – Ст. 1374.
30. Положення про порядок отримання номерів (кодів) для випущених та зареєстрованих акцій, інвестиційних сертифікатів, облігацій підприємств та місцевих позик, затверджене рішенням Правління Національного депозитарію України від 30.05.2001 р. № 5/2 // Українська інвестиційна газета. – 2001. – № 52.
31. Гарагонич О. В. Ухилення від сплати податків з використанням цінних паперів: проблеми правозастосовної практики / О. В. Гарагонич // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Число 1(17). – С. 142–149.
32. Про депозитарну систему України : Закон України від 6 липня 2012 року № 5178-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3066.

33. *Виговський О. І.* Новели акціонерного законодавства : науково-практичний коментар до Закону України «Про акціонерні товариства» / О. І. Виговський. – К. : Юстініан, 2009. – 880 с.
34. *Костова Н. І.* Актуальні питання захисту прав засновників акціонерних товариств / Н. І. Костова // Форум права. – 2011. – № 3. – 398–402.
35. *Козлова Н. В.* Правосуб'єктність юридического лица : учебник / Н. В. Козлова. – М. : Статут, 2005. – 476 с.
36. *Эбзеев Б. Б.* Участие акционерных обществ в гражданском обороте : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Б. Б. Эбзеев. – М., 2001. – 249 с.
37. *Цивільний кодекс* України від 16 січня 2003 року // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
38. *Долинская В. В.* Закон об акционерных обществах: органы юридического лица / В. В. Долинская // Государство и право. – 1996. – № 7. – С. 57–63.
39. *Вінник О. М.* Науково-практичний коментар Закону України «Про акціонерні товариства» / О. М. Вінник. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 312 с.
40. *Квасніцька О. О.* Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємництва / О. О. Квасніцька // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1–2. – С. 146–150.
41. *Оніщик Ю. В.* До питання про момент виникнення, зміни та припинення податкової правосуб'єктності організації – платника податку / Ю. В. Оніщик // Адвокат. – 2009. – № 1 (100). – С. 16–19.
42. *Харитонов Е. О.* Цивільне право України : підручник / Е. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. – К. : Істина, 2003. – 776 с.
43. *Махінчук В. М.* Суб'єкти підприємницької діяльності за цивільним та господарським законодавством України / В. М. Махінчук // Приватне право і підприємництво. – 2013. – Вип. 12. – С. 28–32.
44. *Труш І. В.* Господарська правосуб'єктність комунального підприємства / І. В. Труш // Економіка та право. – 2011. – № 3. – С. 63–76.
45. *Актуальні проблеми* господарського права : навч. посіб. / [за ред. В. С. Щербини]. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 528 с.
46. *Гарагонич О. В.* Господарська правосуб'єктність корпоративного фонду [Електронний ресурс] / О. В. Гарагонич // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 4 – С. 91–95. – Режим доступу : http://pap.in.ua/4_2014/22.pdf

Стаття надійшла до редакції: 26.12.2014.

Рекомендовано кафедрою цивільного, господарського права та процесу

**LEGAL STRUCTURE AS A BASIS OF ECONOMIC LEGAL CAPACITY
IN ESTABLISHING JOINT STOCK COMPANIES***Garagonych O. V.*

Abstract: The article deals with the peculiarities of the legal structure as a basis of economic legal capacity in establishing Joint Stock Companies. Research includes an analysis of the concept of legal structure, clarification of its main features. Particular attention is given to research elements of legal structure as a basis of economic legal capacity in establishing Joint Stock Companies.

Economic legal capacity is a basic precondition for participation JSC in economic relations, the emergence of specific economic rights and obligations. At the same time, economic legal capacity does not occur by itself.

For the emergence of economic legal capacity in establishing Joint Stock Companies is required occurrence of certain totality legal facts, which in legal literature called "legal structure".

Legal structure – a set of legal facts necessary and sufficient for occurrence of formal legal consequences.

There are some basic legal facts which consider as the elements of the legal structure as a basis of economic legal capacity in establishing Joint Stock Companies:

decision to establish a JSC and on closed (private) share allotment, which is adopted by single founder or meeting of shareholders;

registration by the National Securities and Stock Market Commission of share allotment and issue a temporary certificate of shares registration;

conclusion of the securities depository agreement on the issue of shares;

closed (private) share allotment to founders;

pay the full cost of the founders shares;

adoption of decisions by the constituent assembly JSC on establish a JSC, approval of the Charter, the formation of corporate body and other matters specified by law;

registration of the company and its Charter in the state registration office;

registration by the National Securities and Stock Market Commission report on the closed (private) placement of shares;

receiving a certificate of state registration of shares;

getting by founders the documents proving ownership of the shares.

Analysis of the legal structure as a basis of economic legal capacity in establishing Joint Stock Companies, leads to the conclusion that the general doctrinal rule of the emergence of economic legal capacity simultaneously with the state registration on sectoral economic legal capacity does not work.

Keywords: Joint Stock Companies, economic legal capacity, legal facts, legal structure, the emergence of economic legal capacity, establishment of Joint Stock Companies.

**ЮРИДИЧЕСКИЙ СОСТАВ, ЯВЛЯЮЩИЙСЯ ОСНОВАНИЕМ
ВОЗНИКНОВЕНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРАВОСУБЪЕКТНОСТИ
ПРИ УЧРЕЖДЕНИИ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ***Гарагонич А. В.*

Резюме: В статье исследуются особенности юридического состава, являющегося основанием возникновения хозяйственной правосубъектности при учреждении

акционерных обществ. Исследование охватывает анализ понятия юридического состава, рассмотрение основных его признаков. Особенное внимание в статье уделяется исследованию элементов, входящих в юридический состав, являющийся основанием возникновения хозяйственной правосубъектности при учреждении акционерных обществ.

Ключевые слова: акционерные общества, хозяйственная правосубъектность, формирования хозяйственной правосубъектности, акционерные компании, возникновение акционерных обществ, законодательство об акционерных обществах.